Przegląd Prawniczy TBSP UJ 2023/1
ISSN 2956–9435
DOI: 10.5281/zenodo.10790690

Karolina Maj[1]

Sprawa Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika – modele stosowania prawa łaski przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Wpływ tekstu: 18.1.2024 ○ Akceptacja do publikacji: 6.2.2024

Streszczenie:

Niniejszy tekst przybliża czytelnikowi modele stosowania prawa łaski przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Autorka w odniesieniu do sprawy Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika opisuje najważniejsze kwestie dotyczące sporu o możliwość ułaskawienia osoby, która nie została skazana prawomocnym wyrokiem sądu, a także skutki działań podejmowanych przez głowę państwa w omawianej sprawie.

Słowa kluczowe: prawo łaski, Mariusz Kamiński, Maciej Wąsik, mandat poselski, Prezydent RP, afera gruntowa

The Case of Mariusz Kamiński and Maciej Wąsik – the Modes of Applying the Act of Pardon by the President of the Republic of Poland

This text introduces the reader to the models of applying the law of pardon by the President of the Republic of Poland. In relation to the case of Mariusz Kamiński and Maciej Wąsik, the author describes the most important issues regarding the dispute over the possibility of pardoning a person who has not been convicted by a final court judgement, as well as the effects of the actions taken by the head of state in the case in question.

Key words: law of pardon, Mariusz Kamiński, Maciej Wąsik, parliamentary mandate, President of the Republic of Poland, Land Affair

[1] Autorka jest studentką IV roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, karolinazofiamaj@gmail.com, ORCID 0009-0007-7173-9450.

Wraz z początkiem 2024 roku na scenie politycznej rozegrał się emocjonujący, ale także dzielący społeczeństwo spór dotyczący polityków Prawa i Sprawiedliwości: Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika, którzy po prawomocnym skazaniu za przestępstwa związane z tzw. aferą gruntową, po zatrzymaniu w Pałacu Prezydenckim, zostali osadzeni w zakładzie karnym, gdzie przez niecałe dwa tygodnie odbywali wyrok dwóch lat pozbawienia wolności.

W kontekście omawianego zagadnienia warto pochylić się nad uprawnieniami Prezydenta w zakresie możliwości stosowania aktu ułaskawienia. Prawo łaski polega na darowaniu lub złagodzeniu osobie skazanej wyrokiem sądu karnego całości lub części wymierzonej kary i innych związanych z nią sankcji. W aktualnym stanie prawnym można wyodrębnić dwa jego tryby (konstytucyjny i kodeksowy). Pierwszy z nich znajduje swoje oparcie w ustawie zasadniczej i wyrażony jest w art. 139 Konstytucji RP. To prerogatywa, która uprzywilejowuje głowę państwa do nieskrępowanego darowania lub złagodzenia wymiaru kary, z wyjątkiem skazanych przez Trybunał Stanu. Proces ten nie jest obarczony żadnymi wymogami formalnymi – Prezydent RP wydaje akt urzędowy ułaskawienia, który doręcza właściwemu sądowi, a sąd jest nim związany. W przypadku omawianego wydarzenia Prezydent Andrzej Duda w 2015 r. skorzystał z tej możliwości i jeszcze przed wydaniem wyroku przez sąd II instancji ułaskawił obu polityków. Budzi to niemałe kontrowersje z uwagi na fakt, iż w tamtym czasie nie został wydany jeszcze prawomocny wyrok skazujący Wąsika oraz Kamińskiego na karę pozbawienia wolności – od strony formalnej zatem obaj politycy byli osobami niewinnymi. Sprawa została rozstrzygnięta przez Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31.5.2017 r., I KZP 4/17. Sąd opowiedział się za stanowiskiem, iż takie ułaskawienie nie jest w pełni skuteczne, gdyż nie można uniewinnić osób, których wina nie została prawomocnie orzeczona.

W związku z orzeczeniem Sądu Najwyższego sprawa wróciła do sądu II instancji, który prawomocnie skazał obu polityków na karę dwóch lat pozbawienia wolności. Tym samym z mocy prawa utracili oni mandaty poselskie – osoby skazane prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego pozbawione są prawa wybieralności (art. 247 § 1 Kodeksu wyborczego w zw. z art. 99 ust. 3 Konstytucji RP). Wakaty, które powstały, zgodnie z zapowiedziami Marszałka Sejmu Szymona Hołowni, zostaną w najbliższym czasie obsadzone przez osoby, które otrzymały kolejno największą liczbę głosów z tej samej listy kandydatów.

Drugi tryb ułaskawienia został uregulowany w Kodeksie postępowania karnego (Rozdział 59. Ułaskawienie). Uprawnia on szeroki krąg podmiotów do zwrócenia się z wnioskiem o zastosowanie prawa łaski do Prezydenta. Prośbę o ułaskawienie może wnieść sam skazany, osoba uprawniona do składania na jego korzyść środków odwoławczych, krewni w linii prostej, przysposabiający lub przysposobiony, rodzeństwo, małżonek i osoba pozostająca ze skazanym we wspólnym pożyciu (art. 560 k.p.k.). W kontekście poruszanej sprawy wniosek taki zgodnie z doniesieniami medialnymi został złożony na ręce Prezydenta Andrzeja Dudy przez żony polityków. Zgodnie z procedurą opisaną w ustawie prośba taka trafi do sądu, który wydał wyrok w I instancji,

a następnie także do sądu II instancji, który rozpoznawał apelację od wyroku skazującego w I instancji. Tryb ten nie wywołuje skutku natychmiastowego – art. 561 § 2 k.p.k. stanowi, iż okres, w jakim sąd rozpoznaje prośbę o ułaskawienie, wynosi 2 miesiące od daty otrzymania wniosku. Akt ten oprócz wydłużonego czasu, charakteryzuje się również tym, że muszą zachodzić pewne szczególne okoliczności dające podstawę do zastosowania ułaskawienia. Rozpoznając prośbę o ułaskawienie, sąd w szczególności ma na względzie zachowanie się skazanego po wydaniu wyroku, rozmiary wykonanej już kary, stan zdrowia skazanego i jego warunki rodzinne, naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem, a przede wszystkim szczególne wydarzenia, jakie nastąpiły po wydaniu wyroku (art. 563 k.p.k.).

W przypadku Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika wielu komentatorów twierdziło, że nie spełniają oni przesłanek kodeksowych, by zastosować do nich ten tryb ułaskawienia. Wielu też zastanawiało się, czemu Prezydent zdecydował się na ten tryb, a nie na ponowne (tym razem bez jakichkolwiek wątpliwości prawnych, w pełni skuteczne) ułaskawienie obu polityków w trybie art. 139 Konstytucji RP. Z drugiej strony sceny politycznej podnoszono jednak głosy, że Mariusz Kamiński i Maciej Wąsik byli „więźniami politycznymi", a prawomocny wyrok skazujący na karę pozbawienia wolności, który zapadł 20.12.2023 r., był niezgodny z prawem, gdyż pierwszy akt ułaskawienia (z 2015 r.) jest w pełni skuteczny.

Obaj politycy zostali ostatecznie ułaskawieni przez Prezydenta Andrzeja Dudę w trybie art. 567 § 2 k.p.k., mimo negatywnej opinii Prokuratora Generalnego; niezwłocznie zwolniono ich również z zakładów karnych. Nie zakończyło to jednak sporu, gdyż byli ministrowie uważają, że ułaskawienie z 2015 r. pozostaje w mocy, w związku z czym nadal są posłami na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. Innego zdania są jednak politycy tworzący większość parlamentarną, a także większość autorytetów prawniczych, którzy stoją na stanowisku, że obaj politycy PiS utracili mandaty poselskie.